

Ederfugle-optællinger i Avanersuaq 1998

Teknisk rapport nr. 21. Februar 1999
Pinngortitaleriffik, Grønlands Naturinstitut

ISSN 1397-3657

Titel: Ederfugle-optællinger i Avanersuaq i 1998

Forfatter: Kim Diget Christensen & Knud Falk, Ornis Consult A/S

Serie: Teknisk rapport nr 21, Februar 1999

Udgiver: Pinngortitaleriffik, Grønlands Naturinstitut

Financiering: Miljøstyrelsen, MIKA-rammen til miljøindsatser i Arktis

Forsidefoto: Knud Falk

ISBN: 87-90024-48-6

ISSN: 1397-3657

Rekvireres hos: Pinngortitaleriffik
Grønlands Naturinstitut
Postboks 570
3900 Nuuk
Tlf.: (+299) 32 10 95
Fax: (+299) 32 59 57

Dette er en delrapport fra projektet *Monitering og forvaltning af Grønlands havfugleressourcer*. Andre rapporter herfra omfatter:

- Frich, A.S., 1997. Lomviefangst i Grønland 1993.
Teknisk rapport nr. 2, 1997. Pinngortitaleriffik/Grønlands Naturinstitut, Nuuk
- Frich, A.S., 1997. Kommerciel lomviefangst i Grønland 1990-96.
Teknisk rapport nr. 3, 1997. Pinngortitaleriffik/Grønlands Naturinstitut, Nuuk
- Frich, A.S., 1997. Lomviefangst i Nuuk vinteren 1995/96.
Teknisk rapport nr. 4, 1997. Pinngortitaleriffik/Grønlands Naturinstitut, Nuuk
- Frich, A.S. & K. Falk. Jagtindsats og ederfuglefangst ved Nuuk.
Teknisk rapport nr. 5, 1997. Pinngortitaleriffik/Grønlands Naturinstitut, Nuuk
- Falk K. & K. Kampp. A manual for monitoring Thick-billed Murre populations in Greenland.
Technical Report no. 7, 1997. Pinngortitaleriffik/Greenland Institute of Natural Resources, Nuuk.
- Falk K. & K. Kampp og A.S. Frich. Polarlomvien i Østgrønland, 1995.
Teknisk rapport nr. 8, 1997. Pinngortitaleriffik/Grønlands Naturinstitut, Nuuk
- Frich A.S. Ederfuglefangst i Grønland 1993.
Teknisk rapport nr. 9, 1997. Pinngortitaleriffik/Grønlands Naturinstitut, Nuuk
- Frich A.S., K. Diget Christensen og K. Falk., Ederfugleoptælling i Kangaatsiaq og Avanersuaq, 1997.
Teknisk rapport nr. 10, 1997. Pinngortitaleriffik/Grønlands Naturinstitut, Nuuk
- Falk K. & K. Kampp. Monitering af lomviebestanden på Hakluyt Ø, Avanersuaq 1987-1997
Teknisk rapport nr. 15, 1998. Pinngortitaleriffik/Grønlands Naturinstitut, Nuuk
- Falk K. & K. Kampp. Langsigtet moniteringsplan for lomvier i Grønland
Teknisk rapport nr. 18, 1998. Pinngortitaleriffik/Grønlands Naturinstitut, Nuuk
- Christensen, K.D. & K. Falk. Ederfugle-optællinger i Avanersuaq 1998
Teknisk rapport nr. 21, 1999. Pinngortitaleriffik/Grønlands Naturinstitut, Nuuk

Ederfugle-optællinger i Avanersuaq 1998

Kim Diget Christensen og Knud Falk
Ornis Consult A/S

Teknisk Rapport nr. 21, februar 1999
Pinngortitaleriffik, Grønlands Naturinstitut

Resume

Ederfuglen er et af de vigtigste jagtobjekter for den grønlandske befolkning. Grundet tilbagegang i kolonier i Arktis – herunder dele af Vestgrønland – er forvaltning af ederfuglearterne blevet et fælles-arktisk anliggende. I flere lande indledes derfor nu undersøgelsesprogrammer rettet specifikt mod at forbedre kendskabet til ederfuglebestandene og de mulige årsager til tilbagegangen. Med støtte fra Miljøstyrelsen begyndte Grønlands Naturinstitut og Ornitho Consult i 1997 arbejdet med at opgøre bestanden af ederfugl i kolonierne i Vest- og Nordvestgrønland. I 1998 er arbejdet fortsat i Qaanaaq kommune, og resultaterne herfra præsenteres i denne rapport. Grønlands Naturinstitut har endvidere kortlagt og optalt bestanden i det sydlige Upernavik, hvilket vil blive rapporteret i en særskilt rapport.

I 1998 blev ederfugle på en række gammelkendte lokaliteter optalt for første gang, ligesom detaillkendskabet til udbredelsen af kolonierne på de enkelte øer blev forbedret. I det sydlige Avanersuaq blev i 1998 i alt fundet cirka 2.900 reder af ederfugl. Sammen med resultaterne fra foregående år kan bestanden i hele den sydlige og centrale del af kommunen nu vurderes til ca. 4.000 reder. Kun de nordligste dele af kommunen rummer endnu kolonier af ukendt størrelse, men ifølge oplysninger fra lokalbefolkningen kan de rumme op til et par tusinde reder. De i 1997 og -98 optalte kolonier rummer således mindst halvdelen af hele kommunens ynglebestand, og de fleste af kolonierne ligger så relativt let tilgængeligt, at de er velegnede til at indgå i fremtidig monitoring af bestandsudviklingen. Da tidligere oplysninger om ederfuglebestanden i området er upræcise, er der ikke grundlag for at udtale sig om bestandsudviklingen. Hertil kræves genbesøg om føje år.

Selvom tællingerne i 1997 og -98 ikke giver grundlag for at vurdere eventuelle bestandsændringer, er der ikke tydelige tegn på nogen bestandsnedgang, og Nordvestgrønland synes endnu at have intakte kolonier – trods nogen ægsamling. Dette er en lykkelig kontrast til situationen i mere tætbefolkede dele af Vestgrønland. Genbesøg i de optalte kolonier kan anbefales om 5-8 år – og inden da bør de resterende, ikke optalte kolonier i det svært tilgængelige nordligste Avanersuaq blive optalt.

Under feltarbejdet er tillige registreret rastende ederfugle (af begge arter), og det lave vand omkring Appaarsuit / Hakluyt Ø blev identificeret som en rasteplads for over 1.200 ederfugle i 1998, mens der i både 1996 og 1997 var op mod 800 fugle, så området må anses for at være en årligt benyttet og vigtig rasteplads. Alle år udgjorde kongeederfugle-hanner langt hovedparten, og en væsentlig del af dem i svingfjersfældning. I 1997 var der tillige mindst 500 rastende kongeederfugle i Booth Sund.

Ud over oplysninger om ederfuglearterne, indeholder rapporten også oplysninger om observationer af andre kystfuglearter.

Projektet er finansieret af Miljøstyrelsen, Miljø- og Energiministeriet, via midler fra Miljø- og Katastroferammen. Rapportens holdninger og konklusioner er dog udelukkende forfatterens ansvar.

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	7
2. Metode	7
2.1. Undersøgelsesområdet	7
2.2. Optællinger i ederfuglekolonierne	8
2.3. Optællinger af rastende ederfugle og andre ynglefugle	8
3. Resultater og diskussion	10
3.1. Ynglende ederfugle	10
3.1.1. Manson Øer (76001)	11
3.1.2. Nuullarsuit (76018)	13
3.1.3. Igannaq (76019)	13
3.1.4. Ederfugleøer (76021)	14
3.1.5. Three Sister Bees (76022)	15
3.1.6. Igannaq (Conical Rock, 76031)	15
3.1.7. Hakluyt Ø (77002)	15
3.2. Rastende ederfugle	16
3.3. Samlet vurdering af ederfuglebestanden i Avanersuaq	16
3.4. Andre koloniynglende havfugle	17
3.4.1. Manson øer (76001)	17
3.4.2. Igannaq (76019)	17
3.4.3. Innaq Ungalleq (76020)	18
3.4.4. Three Sister Bees (76022)	18
3.4.5. Ukkusissaq (76026)	18
3.5. Andre ynglefugle på lokaliteterne	19
3.5.1. Manson Øer (76001)	19
3.5.2. Igannaq (76019)	19
3.5.3. Three Sister Bees (76022)	19
3.5.4. Hakluyt Ø (77002)	19
4. Litteraturliste	20

---

1. Indledning

Ederfuglen *Somateria mollissima* er et af de vigtigste jagtobjekter for den grønlandske befolkning. I visse områder er ederfuglen sandsynligvis et lige så vigtigt jagtobjekt som polarlomvienen *Uria lomvia*. Ederfuglejagten er især vigtig i vinterhalvåret og det tidligste forår, hvor store mængder af ederfugle (begge arter, dvs. inklusive kongeederfugl *S. spectabilis*) fra arktisk Canada gæster de isfri kystområder langs Sydvestgrønland. Dun fra ederfuglenes reder udnyttes endvidere nogle steder i Grønland.

Skønt der ikke foreligger nyere, samlede bestandsopgørelser af hverken de ynglende eller rastende bestande i grønlandske farvande, synes ederfuglen i tilbagegang i de mest befolkede dele af Vestgrønland (Boertmann *et al.*, 1996). Undersøgelser i 1997 viste endvidere en kraftig tilbagegang i bestanden i dele af Kangaatsiaq kommune, hvorimod der muligvis var en mindre fremgang i bestanden i Booth Sund i Qaanaaq kommune (Frich *et al.*, 1998).

Bestandsnedgang frygtes også i andre dele af Arktis, hvorfor forvaltning af ederfuglearterne er kommet i søgelyset hos de nationer (herunder Grønland) der samarbejder indenfor "Den Arktiske Miljøstrategi" (*Arctic Environmental Protection Strategy, AEPS*). En arbejdsgruppe under *AEPS, Conservation of Arctic Flora and Fauna (CAFF)*, har udarbejdet en beskyttelsesplan for ederfugle (alle arter) i Arktis (Anon., 1997), der anbefaler en række tiltag for at sikre en bæredygtig udnyttelse af de respektive bestande.

Da forvaltning af de levende ressourcer kan kun ske på basis af viden om bestandenes status og udviklingstendenser, indleder flere af de arktiske nationer nu undersøgelsesprogrammer rettet specifikt mod ederfuglearterne. Med støtte fra Miljøstyrelsen påbegyndte Grønlands Naturinstitut i 1997 arbejdet med at opdatere kendskabet til ederfuglekolonierne i Vestgrønland, og undersøgelserne i 1998 er således en fortsættelse af dette arbejde. I 1998 blev feltarbejdet koncentreret om de store kolonier i den sydlige del af Avanersuaq (Thule). Endvidere blev der indsamlet oplysninger om rastende ederfugle og kongeederfugle i de besøgte områder, hvor også andre koloniynglende fugle blev registreret og opgjort.

Grønlands Naturinstitut har i 1998 foretaget optællinger i den sydlige del af Upernavik, og resultaterne fra disse undersøgelser vil blive offentliggjort i en særskilt rapport.

2. Metode

2.1. Undersøelsesområdet

I perioden 29. juli - 19. august 1998 blev ederfuglekolonier i den sydlige del af Qaanaaq kommune besøgt. De besøgte kolonier var Manson Øer (76001), Nuulliarsuit (76018), Igannaq (76019), Ederfugleøer (76021), Three Sister Bees (76022) og Igannaq (76031), hvor numrene henviser til lokalitetskoden i "Database over Grønlands havfuglekolonier" (Grønlands Miljøundersøgelser & Ornitho Consult, 1992).

Ved kolonier der ikke tidligere var registreret i nævnte database blev positionen registreret med en GPS (Garmin GPS 12XL, horisontal datum WGS84).

Rastende ederfugle (begge arter) blev registreret under sejlads og færdsel i området i 1998. Fra Appaarsuit / Hakluyt Ø foreligger observationer af rastende og fældende fugle fra juli - august, samt registrering af enkelte ynglepar. Disse data er medtaget heri.

Optællingerne blev foretaget af Kim Diget Christensen (KDC), Ornitho Consult, som i visse tilfælde blev bistået af Jonas Teilmann (JT), Danbiu, Kurt Thomsen (KT) og Kristian Eipe (KE), Qaanaaq. Knud Falk (KF) og Kaj Kampp (KK), Ornitho Consult, og Carsten E. Pedersen (CEP), Københavns Universitet, registrerede ederfugleforekomster på Appaarsuit / Hakluyt Ø i perioden 13. juli - 12. august.

2.2. Optællinger i ederfuglekolonierne

De mindre øer med ederfuglekolonier blev gennemført for reder i deres helhed. På de større øer blev arealer, der umiddelbart synes uegnede for ynglende ederfugle (stejle områder uden vegetation) gennemgået løseligt, mens de "egnede" områder blev gennemgået grundigt. De fleste af øerne var lette at optælle uden risiko for dobbeltregistrering, idet topografien gjorde det let at opdele øerne i mindre enheder. Hvis dette ikke var muligt, benyttede vi chokoladepkapper (der hurtigt opløses uden at efterlade spor) til at markere de optalte reder. På en af øerne i øgruppen Three Sister Bees kunne en totaltælling af rederne ikke nås. I stedet blev antallet af reder estimeret ud fra den beregnede tæthed langs to transekter på langs af øen. For hver rede målt vinkelrette afstand (til nærmeste 10 cm) til observatørens transektlinie; største afstand til en observeret rede var 11 m. Ud fra disse oplysninger blev den effektive søgebredde beregnet ved hjælp af PC-programmet "Distance" (Laake *et al.*, 1993). Den effektive søgebredde blev benyttet til beregning af tætheden af reder i kolonien og udenfor kolonien. Ud fra kendskab til koloniens afgrænsning blev det samlede antal ederfuglereder på øen derefter beregnet.

Ederfugle laver en fordybning i jordbunden til deres reder - ca. 10 cm dyb og 20 - 25 cm i diameter. Redeskålen fores først med plantedele og dernæst med dun. Reder, der er blevet genbrugt i flere år, fremstår som en permanent fordybning (Cramp, 1977), som sandsynligvis består i mange år i regnfattige arktiske områder.

På undersøgelsestidspunktet havde en del af ederfuglene forladt rederne. På en af øerne var der rodet rundt i en del af rederne, sandsynligvis af en isbjørn. I de fleste tilfælde lå dunene imidlertid stadig tæt ved reden, så det var let at se, om rederne havde været benyttet. Det var

således muligt at finde:

1. reder med æg/unger,
2. forladte reder med dun,
3. tomme reder med store dunklumper ved siden af
4. helt tomme redeskåle.

Under optællingsarbejdet blev rederne registreret i disse fire kategorier. De tre førstnævnte kategorier henregnes til reder, der var benyttet i 1998 og anses at repræsentere antallet af ynglepar. De helt tomme reder blev anset for at være gamle reder, der ikke var aktive i 1998.

I de fleste af de besøgte kolonier var der stadig æg eller unger i op til 40% af rederne. Der var dog enkelte kolonier, hvor stort set alle reder var forladt på undersøgelsestidspunktet. I 1998 sås nyklækkede unger allerede 11. juli, dvs. hvis ikke kolonierne udsættes for ægsamling, kan de første æg klækkes allerede primo juli – i det mindste i tidlige år.

2.3. Optællinger af rastende ederfugle og andre ynglefugle

Under feltarbejdet blev også indsamlet oplysninger om rastende ederfugle, andre havfuglekolonier eller ynglende vandfugle på lokaliteterne. Disse data er præsenteret i separate afsnit sidst i rapporten. I disse afsnit er eventuelle ungers størrelse beskrevet efter Fjeldså (1977), der betegner en unge hvor kropslængden er halvt så stor som den voksnes som "hg" = half-grown, og i forhold hertil opstiller følgende størrelseskategorier:

nh = newly hatched

s = small

sgh = small to half-grown

hg = half-grown

hgl = half-grown to large,

l = large, og

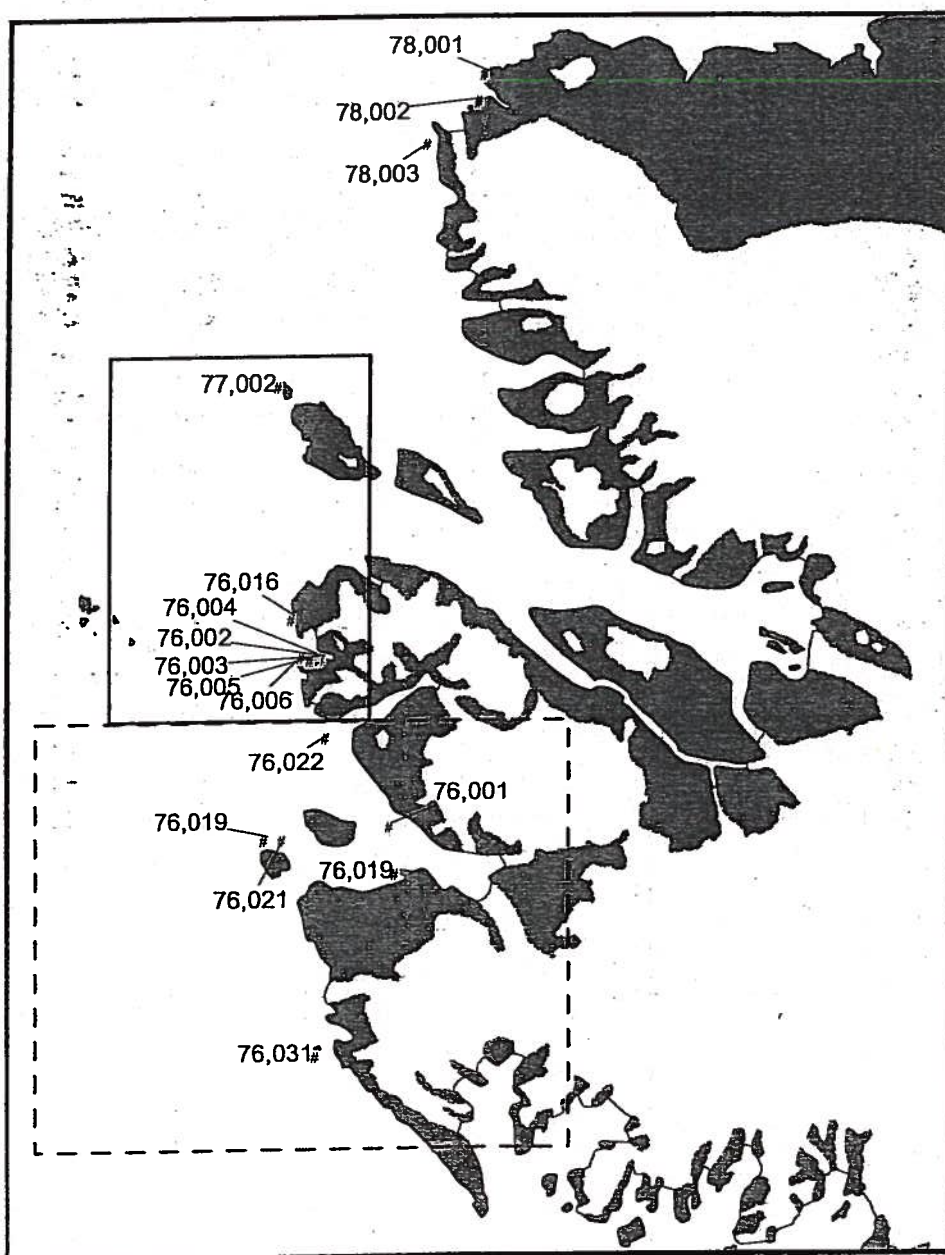
fg = fully grown.

3. Resultater og diskussion

3.1. Ynglende ederfugle

I 1998 blev ederfuglekolonier optalt på de 6 øer/øgrupper (figur 1). De fleste af øerne blev gennemført så grundigt, at der reelt er tale om totaltællinger. Tre af øerne blev gennemført mindre grundigt eller efter en anden metode (se ovenfor). Det drejer sig om den mellemstore af øerne i øgruppen Three Sister Bees, hvor optællingen foregik efter transketmetoden, og Igannaq (76019, Dalrymple Rock eller Heksepatten), hvor vejrforhold forhindrede et længere ophold på øen, samt Igannaq (76031, Conical Rock), hvor kun mindre, flade partier af øen blev undersøgt, da øen generelt er temmelig stejl, og anses for uegnet som yngleplads for ederfugl.

Figur 1. Kort over Qaanaaq Kommune med angivelse af alle ederfuglekolonier og tilhørende nummerkode i databasen. Undersøgelingsområderne i henholdsvis 1998 (stiplet firkant) og 1997 (firkant) er markeret

I tabel 1 ses resultaterne af optællingerne af reder i ederfuglekolonierne. Efter tabellen følger en uddybende beskrivelse af fundene på øerne, samt en vurdering af koloniernes nuværende størrelse i forhold til de tidligere oplysninger i databasen.

Tabel 1. Antal ynglepar af ederfugl på forskellige lokaliteter i 1998. Kode: Lokalitetskode ifgl. Grønlands Miljøundersøgelser & Ornis Consult 1992; Ø: Beskrivelse af de enkelte øer i en øgruppe; Optællere henviser til initialer nævnt under metoder. Antal reder = Antal ynglepar i 1998.

Lokalitet			Optælling			Ynglepar
Kode	Navn	Ø	Dato	Kl.	Optæller	Antal reder
76001	Pattorfiarsuk (Manson Øer)	Stor Lille Holm	2/8	17.10-	KDC, KE	107
				19.50-		
				20.20-		
				21.20-		
				15.30-		
16.50-	522					
76018	Nuulliaarsuit		4/8	15.30- 15.45	KDC, KE, JT	24
76019	Igannaq (Dalrymple Rock)		7/8	19.30- 20.30	KDC, JT	255
76021	Qeqertaarsuit (Ederfugleøer)		7/8	16.00- 19.15	KDC, JT, KE, KT	1572
76022	Iterlassuup Qeqertaarsue (Three Sister Bees)	Stor Lille Holm	31/7	19.30-	KDC, KT	8
				21.45-		
				17.50-		
				19.00-		
				17.30-		
17.40-	200*					
76031	Igannaq (Conical Rock)		15/8	16.00- 18.00	KDC, JT, KE	0
77002	Appaarsuit (Hakluyt Ø)	Ø	Juli		KF, KK, CEP	1-5

3.1.1. Manson Øer (76001)

Øgruppen består af 2 større øer samt 2 mindre øer/holme (figur 2).

Store ø. Den nordøstlige del af øen er den højeste, går stejlt ned i havet, og er stort set uden vegetation. Midt på øen ligger en række søer i øens længderetning. Fra søerne og ned mod den lave sydvestlige del er øen vegetationsdækket, og i dette område findes ederfuglerederne. På den nordlige del af øen blev der fundet en egentlig koloni på ca. 50 par (figur 3), samt 15 par i de øvrige dele af område 1. I område 2 blev der fundet 29 reder, og på de resterende dele af øen i alt 13 reder. Der blev således registreret i alt 107 ederfuglereder på øen. I de 69 af rederne var der hverken æg eller unger, men dun viste, at de havde været benyttet i år. I de resterende 32 reder var i gennemsnit 3,7 æg/unger per rede.

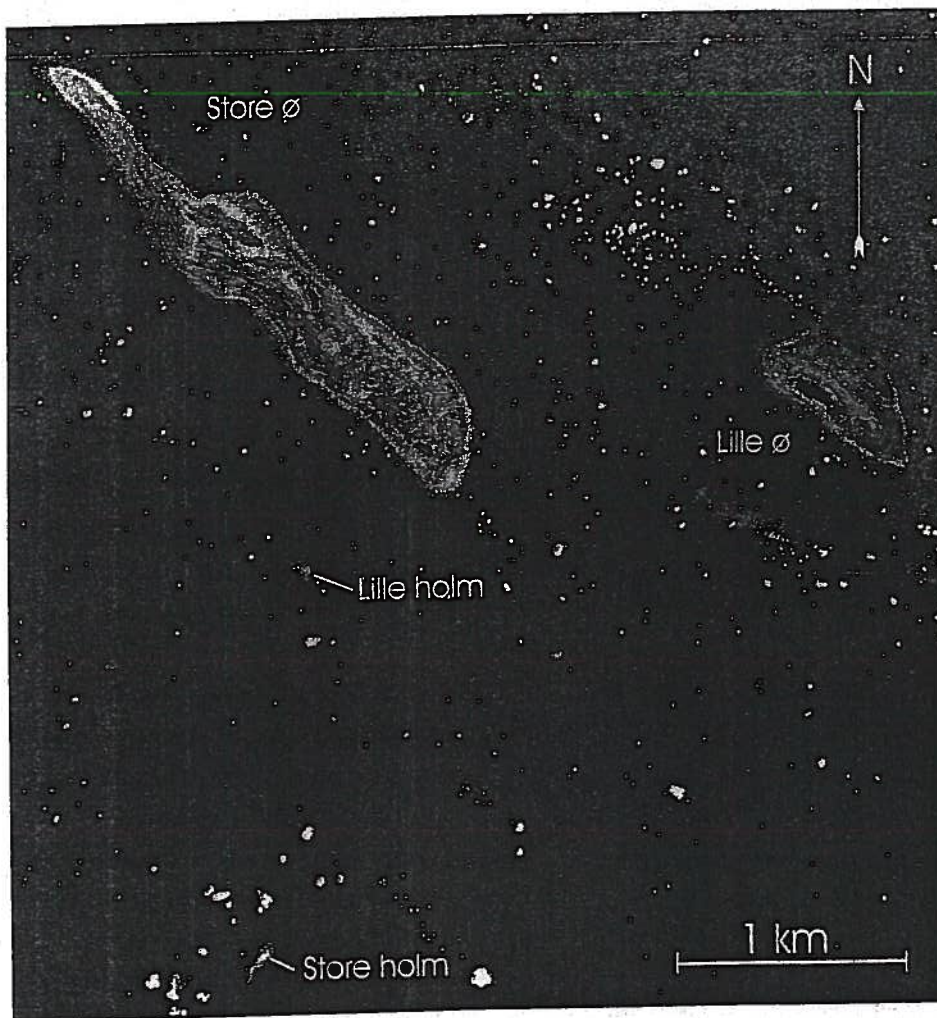
Lille ø: Der blev registreret 23 reder på øen - de fleste i vegetationen omkring søen. Ganske få reder kan være overset i den vegetationsløse del af øen, der kun blev gennemgået løseligt.

Store holm: Der er ikke tidligere registreret ynglende ederfugle på denne holm. Holmen, der er ca. 150 x 150 m, ligger på positionen N 76.631 W 69.183 ca. 2 km syd for den største af Manson Øerne. Der blev fundet 522 reder på øen; de 316 af dem dunfyldte men uden æg og unger, mens de resterende 206 reder rummede i gennemsnit 3,7 æg/unger per rede.

Lille holm: Den mindste holm var helt uden vegetation, sandsynligvis fordi den overskylles jævnlige, og der blev ikke fundet ederfuglereder på denne holm.

I databasen er der tre oplysninger om ederfugle på lokalitet 76001. Oplysningerne er hhv. fra 1968, 1985 og 1988. Kun i 1985 er bestandsstørrelsen forsøgt vurderet - 100-150 par. I noterne er der ikke oplysninger om, at der skulle være kolonier på flere af øerne, men det er uvist om bestandsestimaterne omfatter alle øerne. Antallet fra 1985 stemmer nogenlunde overens med de 69 par på den nordlige del af den store ø, eller de i alt 107 par på hele øen. Koloniene på den lille ø og holmen er øjensynligt ikke registreret tidligere, selvom de lokale fangere kender disse kolonier.

Der blev i alt fundet 652 ynglepar på Manson Øer, hvilket er væsentligt højere end tidligere registreret. Der er dog næppe tale om en egentlig fremgang, men snarere at der i 1998 blev fundet ynglepar i hidtil ikke undersøgte områder.

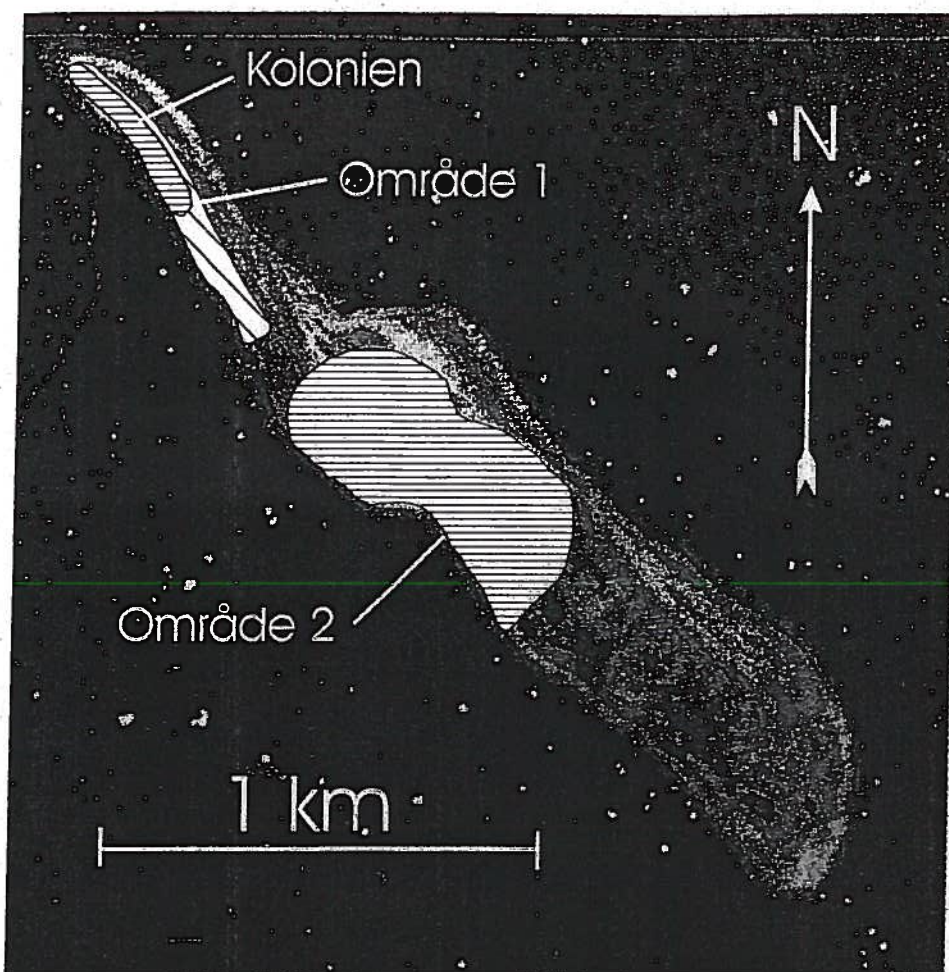

Figur 2. Manson Øer. På billedet ses stedangivelser benyttet i denne rapport. Flyfoto reproduceret med tilladelse fra Kort- og Matrikelstyrelsen.

3.1.2. Nuullarsuit (76018)

Lokaliteten består af to holme - den inderste er landfast omkring laveste lavvande, og næppe attraktiv som yngleplads for ederfugle, fordi ræve har let adgang. På den yderste af holmene blev der i 1998 fundet 24 ederfuglereder.

Denne lokalitet figurerer ikke som ederfuglekoloni i databasen. Da kolonien ligger meget tæt

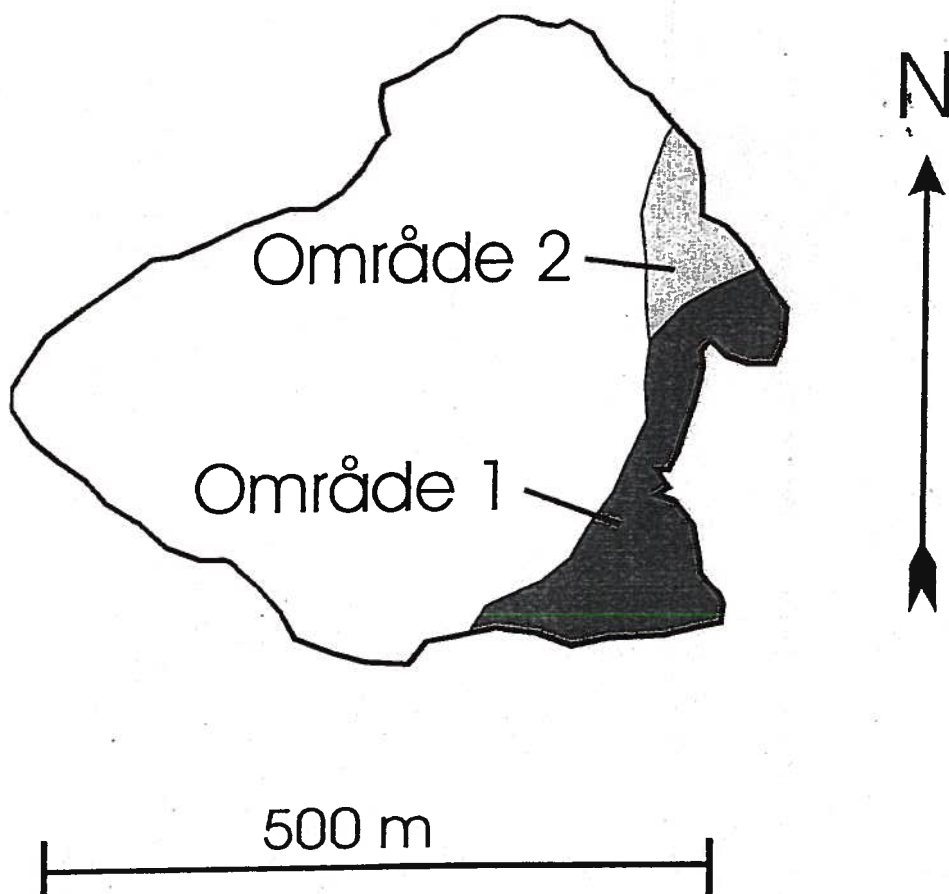
Figur 3. Områdeinddelingen på Manson Øer, store ø. Bemærk at kolonien er en del af område 1.

ved land, kan man forestille sig at den nogle år er "landfast" pga. is helt hen til starten af ederfuglenes ynglesæson. I sådanne år vil der næppe yngle ederfugle på øen, og dette kan være årsag til, at yngleparrene ikke er registreret tidligere. I 1997 blev der set flere ungførende hunner i området, hvilket kunne antyde at der også dette år ynglede ederfugle på holmen (der er dog ikke længere til Manson Øer, end at fuglene også kunne stamme derfra).

3.1.3. Igannaq (76019)

Som tidligere nævnt blev ikke hele øen undersøgt pga. dårlige vejrforhold. Ved ankomsten blev der sejlet rundt om øen, og fra søsiden syntes det undersøgte område at være det eneste egnede yngleområde for ederfugle (figur 4). De resterende områder var forholdsvis stejle men kan have rummet enkelte reder. Område 1 (se figur 4) blev undersøgt grundigt, og her blev der fundet 243 reder. I område 2 lå rederne noget mere spredt, og området blev kun løseligt gennemgået - her blev der registreret 12 reder. Dvs. der blev i alt fundet 255 reder på øen, hvilket altså er et minimumstal, idet der helt sikkert var flere reder i område 2. Alle reder var dunfyldte (benyttet i år), men uden æg/unger.

I databasen er denne koloni nævnt i 1936 og 1988 og beskrevet som hhv. "stor koloni" og "minimum 400 par". Under rubrikken "Bemærkninger" i databasen står der "på holm" ud for begge registreringer. Denne bemærkning er forvirrende eller misvisende, idet der ikke er

Figur 4. Igannaq (76019). De områder, der blev gennemført for reder af ederfugl, er markeret med gråt.

en holm i nærheden af øen. Måske har begge observatører betragtet øen som en holm, men bemærkningen er i bedste fald overflødig. Betydningfuldt nok er den nærliggende lokalitet "Ederfugleøer" ikke benævnt som holm på trods af, at de er meget mindre.

I 1998 blev der som nævnt registreret 255 reder på øen, hvilket er et minimumstal. Der har sandsynligvis næppe været over 300 reder i område 1 og 2 tilsammen. Hvis der også yngler ederfugle på den vestlige del af øen, kan summen muligvis snige sig op på de 400 par, som tidligere er beskrevet.

Det foreslås at man ved en fremtidig monitoring forsøger at optælle rederne inden for de områder, der er angivet på figur 3. Herved kan man muligvis registrere eventuelle bestandsændringer, selvom det skulle vise sig, at der findes reder på andre dele af øen.

3.1.4. Ederfugleøer (76021)

Lokaliteten består af en ø og en lille holm. Holmen er uden vegetation og overskyldes sandsynligvis regelmæssigt, og der yngler ingen ederfugle. Øen derimod huser 1.572 reder, og er dermed den største ederfuglekoloni i hele det sydlige og centrale Avanersuaq undersøgt i 1997 og 1998. Usikkerheden i optællingen var dog større end i de andre kolonier, fordi der havde været rodet op i mange af rederne (det var sandsynligvis en isbjørn, der havde rodet rundt i rederne, således at indholdet af dun ofte lå ved siden af i stedet for i rederne; der var friske isbjørnespor og 3 sovepladser på øen, så en bjørn har opholdt sig på øen i flere dage). Der var unger i 7 af rederne og resten var tomme. De mange tomme reder skyldes næppe is-

bjørnens tilstedeværelse, idet samtlige reder på den nærliggende Igannaq (76019) også var forladte på undersøgelsestidspunktet, på trods af at der ikke fandtes spor efter isbjørn på denne ø. Årsagen til de mange tomme reder skal snarere findes i, at disse to øer ligger læn- gere fra kysten, hvor isen bryder op tidligere, hvorved ederfuglene kan starte ynglesæsonen tidligere end på de mere landnære lokaliteter.

Fra denne lokalitet er der 3 tidligere oplysninger i databasen. De stammer fra 1936, 1988 og 1995 og beskriver kolonien som hhv. "stor koloni", "min. 1.000 par" og "++ reder". Disse oplysninger stemmer meget godt overens med det antal på 1.572 reder, som vi fandt ved den mere grundige undersøgelse i 1998. Som nævnt var undersøgelserne vanskeliggjort pga. rederens tilstand, men usikkerheden har næppe været større end ca. 10%.

3.1.5. *Three Sister Bees* (76022)

Lokaliteten består af en stor ø, en lille ø, samt en holm.

Store ø: Store dele af øen består af stenede områder uden vegetation; disse områder blev løseligt gennemgået, mens områder med vegetation blev gennemgået mere grundigt. Der blev kun fundet 8 reder benyttet i 1998. De to af rederne var uden æg/unger men dunfyldte. I de resterende 6 reder var der i gennemsnit 5,17 æg/unger per rede. I områderne med vegetation blev der fundet skønsmæssigt 30-50 gamle redegruber hvilket antyder, at der tidligere har været flere ynglende ederfugle på øen. Samtidig bekræfter det, at undersøgelserne i 1998 var grundige nok, og at der blev fokuseret på de rigtige områder på øen.

Lille ø: På denne ø yngede mange ederfugle i en løs kolonistruktur på den østlige del af øen, mens resten af øen kun husede spredte par. Ederfuglenes meget spredte og delvist klumpede fordeling nødvendiggjorde transekt-tælling i stedet for en totaloptælling som på de øvrige lokaliteter. Ud fra optællingerne kunne den effektive søgebredde beregnes ud fra PC-programmet "Distance" (Laake *et al.*, 1993): Mellem 2 og 3 meter fra transekt-linien faldt søgeeffektiviteten fra 100% til ca. 50%, så for de efterfølgende estimater af rederens tæthed blev den effektive søgebredde sat til 3 meter. Selve kolonien blev estimeret til at omfatte 270 reder, og resten af øen rummede 63 reder. Da søgeeffektiviteten ikke var 100% ud til 3 meter, og da der også er nogen usikkerhed på koloniens afgrænsning, vurderes bestanden på øen til 300-400 par.

Holm: Øen var uden vegetation, men der fandtes dog to dunfyldte, tomme reder på øen.

Three Sister Bees blev undersøgt i 1936 og 1988 og beskrevet i databasen som hhv. "stor koloni" og "koloni" - betegnelser der kan dække over koloni af sammen størrelse som fundet i 1998, så med det vage referencegrundlag kan bestandsændringer ikke vurderes.

3.1.6. *Igannaq* (Conical Rock, 76031)

Under sejlads ud mod øen blev der set to ungeførende ederfuglehunner. Disse fugle var den eneste antydning af, at der måske yngler enkelte ederfugle på øen. Øen var meget stejl, og der er kun få, mindre områder, hvor det ville være muligt for ederfugle at lægge deres reder. Disse områder blev opsøgt, uden at der kunne findes nogen reder - hverken nye eller gamle redegruber. Et mindre, måske egnet område blev ikke undersøgt, fordi isbjørn opholdt sig her.

Det synes ret sikkert, at der ikke yngler ederfugle på øen, og det er ligeledes meget tvivlsomt, om der tidligere har været nogen nævneværdig bestand her. Årsagen til at lokaliteten figure-
rer i databasen kan måske skyldes en navneforveksling, idet både 76031 og 76019 hedder
Igannaq på grønlandsk. Dette sandsynliggøres endvidere af, at oplysningerne stammer fra
samme kilde fra 1936, og begge lokaliteter benævnes som "stor koloni".

3.1.7. Hakluyt Ø (77002)

På Hakluyt Ø yngler enkelte par ederfugle, til trods for at det er så stor en ø, at der findes
polarræve. I 1998 blev en enkelt rede fundet ved øens sydvestlige ende – i samme område
som der året før blev fundet tre reder. Op til fem hunner udviste urolig adfærd langs den
sydlige og vestlige kyst, så der har sandsynligvis været mindst fem par på øen. De eneste
redefund i såvel 1997 som -98 var i umiddelbar nærhed af en gråmågekoloni, som vil yde
ederfuglene beskyttelse mod ræve, men samtidig vil udgøre en fare for ungerne, når de klækkes.

3.2. Rastende ederfugle

I dette afsnit beskrives tilstedeværelsen af ederfugle i undersøgelsesområdet *andre steder end*
i/ved kolonierne dvs. rastende flokke samt ungeførende hunner.

I Wolstenholme fjord blev der set en del ungeførende samt rastende hunner, men kun få
hanner. Langs den nordlige kyst fra elven Pinguarssuit til starten af Chamberlein Gletcher
blev der registreret i alt 77 hunner, 1 han og 157 unger. Langs den sydlige del af fjorden fra
Dundas til ca. 5 km før Harald Moltke Bræ blev der set 137 hunner, 6 hanner og 125 unger.
Da ederfugleunger ofte samles i større flokke, kan kuldstørrelsen være vanskelig at vurdere.
I kolonierne var der i gennemsnit 3,7 æg/unger per rede, så de tilsammen 282 unger set i
fjorden repræsenterer minimum 76 kuld men sandsynligvis flere dødeligheden taget i be-
tragtning. Ved Dundas blev der registreret op til 200 rastende ederfugle. Den 12. juli sås fra
helikopter ca. 60 voksne ederfugle af begge køn ved kysten af fastlandet nord for Manson
Øer.

I farvandet omkring Hakluyt Ø var der for tredje år i træk rastende ederfugle – hvoraf langt
hovedparten var kongeederfugle-hanner. Afhængig af vindretning lå fuglene fordelt i min-
dre flokke i læsiden af øen, men fortrinsvis langs syd og vestsiden. De første gæster (8 hanner
af kongeederfugl) blev iagttaget 17. juli, og gradvis steg antallet, så der fra 6. august var
omkring 750 fugle, og den 10. august mindst 1.200 rastende fugle. Da sidstnævnte tælling
omfatter alle fugle synlige samtidig fra et enkelt observationspunkt, kan der have været yder-
ligere nogle hundrede til stede i området. Fra 3. august sås fældende fugle (med afslæde
svingfjer) i flokkene.

I de to foregående år har der været talt op til 800 fugle, så det relativt lave vand omkring
Hakluyt Ø er givetvis en regelmæssigt benyttet – og næsten uforstyrret – fældeplads for især
kongeederfugl.

3.3. Samlet vurdering af ederfuglebestanden i Avannersuaq

I det følgende vurderes bestanden af ederfugl i Avannersuaq ud fra undersøgelserne i 1997 og
1998.

I 1997 blev kolonierne i Booth Sund (76002-76006), Qeqertaaraq (76016) og Sutherland Ø (78003) besøgt, og der blev fundet i alt 971 ynglepar i kolonierne (Frich *et al.*, 1998). I 1998 blev der tilsammen fundet 2.813-2.913 ynglepar i kolonierne beskrevet her i rapporten. Der er endvidere endnu tre kolonier i Qaanaaq kommune, der ikke er blevet besøgt: Det drejer sig om de to nordligste kolonier Pikiulleq (78001) og Knorr Øer (78002) og den sydlige koloni Sabine Øer (75001) på grænsen til Upernavik kommune. Ifølge databasen kan de to nordligste kolonier være meget store (begge over 1.000 par), men der har aldrig været egentlige optællinger i kolonierne. Den sydlige koloni er derimod ganske lille - ca. 50 par.

Efter at have studeret kortmateriale og gennemsejlet det meste af kysten, er der stor sikkerhed for, at der ikke findes flere egentlige kolonier af ederfugl i Qaanaaq kommune, end de her beskrevne.

I 1997 og 1998 blev der optalt ca. 4.000 ynglepar tilsammen. I to af kolonierne hvor der ifølge databasen tidligere er registreret ynglende ederfugl (Sutherland Ø og Igannaq 76031) var der ingen ynglepar i undersøgelsesårene, men ifølge Kristian Eipe (KE), Qaanaaq, skulle der i nogle år være ynglende ederfugle på Sutherland Ø' s østlige del. I 1997 blev Fitz Clarence Rock i Booth Sund undersøgt uden at der blev fundet ederfuglere, men i år skulle der ifølge KE være mange ynglepar på øen. Dette tyder på at ederfuglen her er fleksibel i sit valg af yngleplads det enkelte år. Det kan tænkes at visse øer undgås i år hvor ræve har adgang til ynglepladsen ved ynglesæsonens start - dvs. navnlig i år hvor isen går sent. Det er således muligt, at resultaterne fra 1997 og 1998 ikke umiddelbart kan adderes. I begge undersøgelsesår har optællingerne ofte givet indtryk af større kolonier end tidligere registreret eller "vurderet". Den samlede bestand i de undersøgte områder ligger tæt på 4.000 par.

De undersøgte kolonier udgør sandsynligvis langt over halvdelen af ynglebestanden i Qaanaaq kommune, og med kvantificeringen af koloniernes størrelse i 1997 og 1998 er der nu etableret en basis for en fremtidig monitorering af bestanden i området. De ikke besøgte kolonier i det nordlige Avanersuaq bør dog stadig søges optalt for at få en samlet bestandsvurdering.

I 1998, hvor kolonierne blev optalt mens der var æg i reden, var det lettere at optælle rederne end i 1997, hvor rederne var tomme. Der er imidlertid også ulemper forbundet med at lave optællingerne i rugeperioden. Optællingerne kan have en forstyrrende effekt på de rugende fugle, og man er nødt til at tage større hensyn til vejrforholdene under optællingerne, da æggene ikke bør udsættes for nedkøling eller for stor opvarmning. Desuden skal der tages hensyn til, at optællingerne ikke kan påbegyndes, før der er isfrit i området, samt at det bliver vanskeligt at afgøre, om en rede har været benyttet, hvis optællingerne foregår længe efter at ederfuglene har forladt kolonien.

3.4. Andre koloniynglende havfugle

3.4.1. Manson øer (76001)

Store ø

Havterne: Der var øjensynligt 2 havternekolonier på øen, men der blev ikke fundet reder. I det nordvestlige hjørne af øen, ved ederfuglekolonien, blev der registreret 22 individer, og på den sydøstlige del 50 individer.

Tejst: Der lå 155 individer på vandet omkring øen – flest langs den nordøstvendte kyst.

Lille ø

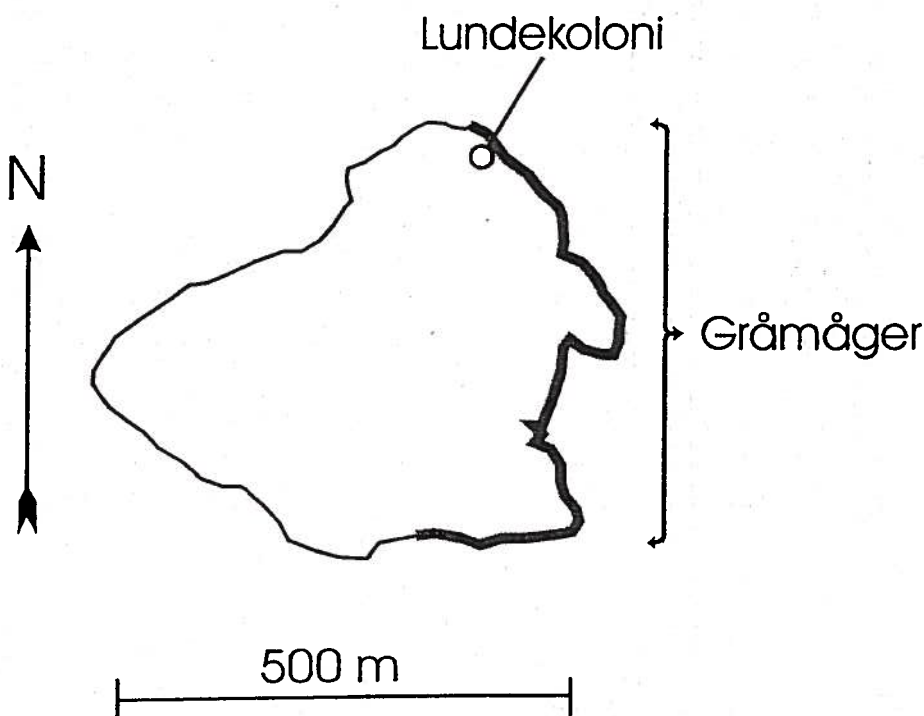
Tejst: Omkring øen blev der registreret 56 individer.

3.4.2. Igannaq (76019)

Gråmåge: Der blev registreret 51 voksne og 12 unger (fg). Dette tal er et minimumstal, idet kun den østlige del af øen blev optalt, se figur 5.

Lunde: Der blev i alt set 28 individer. Fuglene yngede på den nordlige del af øen (figur 5) i huller blandt klipperne, og ikke på græsskråninger som arten benytter i mere sydlige himmelstrøg. De 24 fugle sad på klippen, og 4 fløj rundt om kolonien, og fuglene på land repræsenterer muligvis 24 par. I 1988 og 1995 er der registreret hhv. "40-100 par" og "50 individer", men da antallet af "synlige" lunder i og omkring en koloni kan variere meget, er det vanskeligt at vurdere om tallene fra 1998 kan antyde en tilbagegang. Det fremgår ikke af databasen præcist hvor lunderne tidligere er registreret, så det er muligt, at der har været flere par på den ikke undersøgte del af øen.

Tejst: 187 individer blev registreret på vandet.

Figur 5. Igannaq. Den kraftigt optrukne linie viser den del af øen, der blev gennemført for gråmåger. Endvidere er lundekoloniens placering angivet.

3.4.3. Innaq Ungalleq (76020)

På denne kyststrækning er der tidligere registreret tejste og gråmåger. Den angivne position i databasen stemmer overens med den østlige del af tejkolonien. Gråmågekolonien ligger 2 km vest herfor på positionen N 76.465 W 069.206.

Gråmåge: Kolonien ligger højt til vejs og blev optalt fra båd. Der blev registreret 42 voksne fugle og 8 unger (1). Ud fra de gamle fugles placering blev koloniens størrelse vurderet til ca. 40 par.

Tejst: Der blev registreret 193 voksne fugle på klipperne og 83 på vandet – i alt 276 individer.

3.4.4. *Three Sister Bees* (76022)

Store ø

Havterne: 3 meget aggressive voksne fugle tyder på 2 ynglepar, men ingen reder blev fundet.

Lille ø

Havterne: Der blev registreret 22 individer samt 2 reder med 1 unge i hver.

Tejst: Der blev registreret 62 individer på havet omkring øen.

3.4.5. *Ukkusissaq* (76026)

Gråmåge: På denne klippekyst blev der registreret 23 voksne og 11 unger (1-fg). Lidt nordligere på positionen N 76.293 W 069.166 blev der registreret en mindre koloni af gråmåger – vurderet til 5 par.

3.5. *Andre ynglefugle på lokaliteterne*

3.5.1. *Manson Øer* (76001)

Store ø

Rødstrubet Lom: 1 par med unger (hgl) blev set i en af søerne midt på øen.

Snegås: På den nordlige del af øen blev der set 24 voksne og 31 unger (hgl).

Havlit: Der blev fundet 1 rede med 1 æg og 7 hunner med tilsammen 4 kuld i den sydligste af søerne. Kuldene bestod af 5s, 2s, 4shg og 3shg.

Almindelig kjøve: 1 rede med 1 æg og 1 unge (nh).

Lille ø

Snegås: 1 par med 4 unger (hgl).

Havlit: 1 tom men dunfyldt rede blev fundet

3.5.2. *Igannaq* (76019)

Snegås. Der blev set 1 par med 3 unger (hgl) samt 10 voksne individer.

3.5.3. *Three Sister Bees* (76022)

Store ø

Havlit: 1 ængstelig huh fløj op, men der blev ikke fundet nogen rede.

Lille ø

Snegås: Der blev registreret 8 voksne samt 8 unger (hgl).

Havlit: 1 rede med 2 æg og 1 unge (nh) samt yderligere en ængstelig hun.

3.5.4. *Hakluyt Ø (77002)*

Snegås: På øens østside var fire par - de tre af dem med henholdsvis 1, 2 og 4 unger.

4. Litteraturliste

- Anon. (1997): Circumpolar Eider Conservation Strategy and Action Plan. Conservation of Arctic Flora and Fauna (CAFF), Arctic Environmental Protection Strategy. 16 pp.
- Boertmann, D., Mosbech, A., Falk, K. & Kampp, K. (1996): Seabird colonies in western Greenland (60° - 79°30' N. lat.). NERI Technical Report no. 170, Ministry of Environment and Energy, National Environmental Research Institute, Copenhagen. 148 pp.
- Cramp, S. (ed.) 1977: Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North Africa. The birds of the Western Palearctic. Vol. I. Oxford University Press, Oxford.
- Fjeldså, J. (1977): Guide to the young european precocial birds. Skarv, Tisvildeleje. 282 s.
- Frich, A.S, Christensen, K.D. & Falk, K. (1998): Ederfugleoptællinger i Kangaatsiaq og Avanersuaq 1997. Teknisk Rapport nr. 10 1998. Pinngortitaleriffik / Grønlands Naturinstitut, Nuuk.
- GM & OC (1992): Database over Grønlands Havfuglekolonier. Grønlands Miljøundersøgelser og Ornis Consult.
- Laake, J.L., Buckland, S.T., Anderson, D.R. & Burnham, K.P. (1993): DISTANCE User's Guide V2.0. Colorado Cooperative Fish & Wildlife Research Unit, Colorado State University, Fort Collins, CO. 72 pp.

Grønlands Naturinstitut

Grønlands Naturinstitut er Hjemmestyrets center for naturforskning. Institutet skal tilvejebringe det videnskabelige grundlag for en bæredygtig udnyttelse af de levende ressourcer i og omkring Grønland samt sikring af miljøet og den biologiske mangfoldighed.

Naturinstituttet kan betragtes som en sektorforskningsinstitution. Kendetegnet herfor er, at forskningen rettes mod problemstillinger ud fra samfundets behov og ikke mod emner bestemt af den enkelte forsker. Naturinstituttet yder rådgivning til Grønlands Hjemmestyre o.a. inden for instituttets arbejdsområder. Rådgivningen foregår dels direkte til Hjemmestyret dels gennem en lang række internationale organer, hvor Grønland er repræsenteret.

Forskningen rettes hovedsageligt mod:

- ressourcevurdering (bestandsopmåling)
- bestandsopdeling og -afgrænsning
- enkelte arters populationsbiologi
- fødebiologi og artssammenspil
- redskabsvurdering og -udvikling

Det Arktiske Miljøprogram

Nærværende rapport er finansieret af Miljøstyrelsen via Det Arktiske Miljøprogram, der med midler fra MIKA-rammen støtter miljøindsatser i Arktis.

Det Arktiske Miljøprogram blev iværksat i 1994 som en del af den danske delstrategi vedrørende Arktis. Denne strategi omfatter også støtte til det internationale monitoringsprogram AMAP og støtte til oprindelige folk i Arktis. Miljøprogrammet støtter primært projekter inden for områderne grænseoverskridende forurening, biodiversitet og klimaændringer. Desuden støttes initiativer, der bevarer og forbedrer det lokale miljø og fremmer miljøbevidstheden i Grønland.

Nærmere oplysninger om Det Arktiske Miljøprogram findes i *Ny Viden fra Miljøstyrelsen*.